

представляющих ядро, есть *Auseinandersetzung*, *innerer Widerstreit* и *Zwiespalt*.

Ключевые слова: лексема KONFLIKT, компонент, компонентный анализ.

Gutsol A. M. Componential Analysis of Lexeme KONFLIKT (based on German lexicographical sources)

The article deals with the research of the componential analysis of lexeme *Konflikt* based on German lexicographical sources. The study identified the main value of the lexeme and singled out its structure, namely core, distant and near peripheries, established on the basis of the frequency of use of components in lexicographical sources. The most frequent components of the lexeme *Konflikt* that represent the core are *Auseinandersetzung*, *innerer Widerstreit* и *Zwiespalt*.

Key words: lexeme KONFLIKT, component, componential analysis.

Стаття надійшла до редакції 25.01.2013 р.

Прийнято до друку 28.02.2013 р.

Рецензент – к. філол. н., доц. Осовська І. М.

УДК 811.111'373

О. С. Дудченко

**ЛЕКСИЧНІ ЗАСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ ОПОЗИЦІЇ СВОЇ::ЧУЖІ
У ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ
(на матеріалі текстів політичних програм атлантичної
лінгвокультурної традиції)**

Протягом останнього часу політичний дискурс викликає особливий інтерес як сфера маніпулювання масовою свідомістю [1, с. 7]. Політичній програмі як типу тексту політичного дискурсу притаманні певні особливості композиції, стилю, використання специфічних мовних засобів, комбінація мовних та позамовних засобів впливу, своєрідний добір й організація певних структур вираження залежно від прагматичної настанови, мети та умов спілкування, що склалися в процесі професійної діяльності політиків. На особливу увагу прагмалінгвістів з позицій ведення дискурсу заслуговують і обрані мовною особистістю стратегії, «націлені на дієвість дискурсу в досягненні цілі» [2, с. 51].

Нашу увагу зорієнтовано на прагматичному аспекті політичного дискурсу в ракурсі опозиції свої::чужі. Саме завдяки реалізації даної дихотомії досягається суттєвий вплив, що дозволяє інтегрувати політика та його прибічників у своєму просторі та дискредитувати політичних опонентів – чужих.

Метою даної статі є визначення засобів реалізації у політичному дискурсі опозиції свої::чужі та стратегій, які вони реалізують.

З функціональної точки зору виділяють основні або семантичні (у процесі комунікативної взаємодії є найбільш значущими з точки зору ієрархії мотивів і цілей [3, с. 14]) та допоміжні (сприяють ефективній організації діалогової взаємодії, оптимальному впливу на адресата [3, с. 14]) стратегії, які, у свою чергу, поділяються на прагматичні, діалогові та риторичні. При реалізації прагматичних стратегій у політичному дискурсі адресант виступає у прагматично обумовленій ролі – такій, якої вимагає політичний тип тексту. Ця роль полягає, зокрема, у цілеспрямованому розрахунку на формування бажаного іміджу, відповідного емоційного настрою аудиторії [4, с. 164].

Прагматична стратегія несе в собі умову оцінювання, при цьому прагматична установка виражається прагматичною стратегією на всіх рівнях мови тексту [5, с. 73]. Так, наприклад вживаючи **інклюзивний займенник *we***, політики використовують тільки позитивну конотацію, політичний противник характеризується в негативному плані. Група людей, до якої відносить себе промовець, має оцінюватись позитивно, завдяки вживанню слів, із позитивною конотацією: займенникові форми *our, us*; прикметник із семою власності *own*; іменники *integrity, goodwill*: *Now, no one expects us to agree on everything, whether in Juneau or in Washington. But we are expected to govern with integrity, and goodwill, and clear convictions, and a servant's heart* [6]. Сформувавши таким чином позитивну думку про себе в очах аудиторії, оратор використовує стратегію консолідації/інтеграції, спрямовану на встановлення єдності цілей і цінностей політика й адресата.

Узагальнення основних положень програми, де мається на увазі своя партія і власне згадування своєї політичної сили, зумовлює часте використання інклюзивного займенника *we*: *We can better identify and destroy Qaddafi's forces as they seek to conceal themselves in civilian areas* [7]. Залучення прикметника у порівняльному ступені (***better***) зумовлює формування опозиції «свої :: чужі» на тлі ефективної самопрезентації партії.

Лексема «***new***» є однією з центральних у політичному дискурсі, що свідчить про реалізацію опозиції свій::чужий шляхом дискредитації політичного опонента: *The program also sets new guidelines for contractors that identify the skills needed for workers in the retrofit industry (J. Biden)* [8, с. 12]

Вживання видо-часових форм ***Past Simple*** та ***Future Simple*** можна кваліфікувати як текстову опозицію ретроспекція::проспекція: *Shortly thereafter, Senator Lieberman and I introduced a bill to provide spectrum to public safety; however the Senate voted down the bill. We reintroduced the bill in 2005, month before Hurricane Katrina hit the Gulf Coast. But our efforts were blocked* [7]. Спостерігаємо реалізацію авторської стратегії самопрезентації та консолідації, які засновують

групу «свої» (МакКейн, сенатор Ліберман), у контрасті до стратегії дискредитації політичного суперника (сенат), що становить ядро групи «чужі» через послідовний опис ретроспективних дій політика.

Перелічення фактів або явищах, що мали або мають місце у суспільному житті країни пред'явлених, наприклад, С. МакКінні, зорієнтована на те, щоб показати аудиторії, що політика діючого уряду шкодить країні: *Abu Ghraib, torture, rendition, lying, spying, war, stolen elections, Hurricanes Katrina, Rita, New Orleans, poverty, racial profiling, Seab Bell, the San Francisco 8, Benton Harbor's Reverend Pinkney, the Holy Land Foundation, 9/11/01* [6]; *Embargo, blockade, friendly fire, depleted uranium, white phosphorus, cluster bombs, bunker busters, shock and awe* [6]. У наведеному прикладі лексичні одиниці, серед яких **символи-неологізми**, об'єднуються у смислове та інтонаційне ціле висловлювання. Визначення слабких сторін, недоліків опонента здатне зробити його менш привабливим перед народом: чим гірше виглядають суперники, тим краще здається промовець на їхньому фоні [9, с. 16]. Отже, спостерігаємо формування опозиції «свої :: чужі», спрямовану на реалізацію стратегії дискредитації політичного опонента [10, с. 84], зумовлену вживанням синтаксичного прийому переліку.

Нереалізованість давніх планів політика, які було проігноровано урядом країни й, таким чином, стало причиною, на думку політика, катастрофи маркується функціонуванням дієслів, які виражають нереальність дії (**сугестиви**): *I can only imagine how many lives could have been saved on 9/11 if this spectrum had been available at that time. How many firefighters would be alive today if they could have communicated with their bayyalion chief at the base of the World Trade Center?* [7]. Спостерігаємо формування опозиції свої::чужі з дискредитацією останнього компонента опозиції.

Категорія оцінки є однією з головних в текстах ПП, а **оцінні прикметники** – одним із найважливіших засобів для її вираження. О. М. Паршина називає оцінний компонент значення лексичних одиниць основоположним у формування опозиції «свій :: чужий» [11, с. 90].

У текстах ПП оцінні прикметники вживаються відповідно до напрямку усього оцінювання: негативні особливо характерні для опозиції, позитивні для партії влади. Так, Сінтія МакКінні у ПП, зорієнтованої на підтримку партії спільнотою на голосуванні, порівнює діяльність своєї партії із партією Демократів і Республіканців. У контексті виступу спостерігаємо лексичні одиниці із семою війни для опису діяльності опозиції: *The Republicans launched this war economy; The Democratic presumptive nominee wants to increase the size of the overused military and the budget for an already-bloated and wasteful Pentagon* [6].

Описуючи діяльність партії Зелених, авторка програми використовує лише прикметники із позитивною конотацією: *The Green Party is a peace party. A Green Vote is a peace vote* [6]. Оцінювання партії як справедливої та миролюбивої відображає прагнення оратора

презентувати всіх інших партій-опонентів як ворогів, дії яких шкодять нації – «своїм». Тобто спостерігаємо утворення опозиції свої :: чужі.

На особливу увагу заслуговує роль позитивно або негативно забарвлених лексичних одиниць в ідеологічній програмі політичних діячів, «де ці одиниці позначають, головним чином, систему політичних цінностей» [12, с. 154]. Вони поєднують у собі широту абстракції з можливістю набувати в певній ситуації конкретного смислового навантаження. Так, наприклад, лексема *coalition* залучається двома політиками до двох різних контекстів – двох програм із полярними цілями: Б. Обама виконує роль ініціатора іміграційної реформи, а сенатор МакКейн – роль критика та опонента політики президента щодо військових дій у Лівії: *Washington is lagging behind the country on this (immigration reform). There is already a growing coalition of leaders across America who don't always see eye-to-eye, but are coming together on this issue* [13]; *If we tried to overthrow Gaddafi by force, our coalition would splinter* [7].

Перший приклад свідчить про позитивну конотацію зазначеної лексеми через вживання прислівника *together* із семою єдності, натомість у другому реченні слово *coalition* набуває негативного значення через дієслово *splinter*, семантика якого передбачає розкіл.

Вживання **топонімів-географічних реалій** є ідеологічно й оцінно-запрограмованими словами, оскільки націлено на зближення з адресатами в рідному для них місці: *California, Europe, Latin America, Colombia, Brazil, America* тощо. Однак, нами було зафіксовано поодинокі випадки вживання топонімів-географічних реалій, вживання яких виражено протиставленням, з одного боку, політика й аудиторії, згуртованих «своїм» простором, а, з іншого боку, політичного опонента. Тобто спостерігаємо утворення опозиції «свій :: чужий» простір. Так, сенатор МакКейн у тексті ПП, зорієнтованої на поліпшення сітки національного небезпечного комунікаційного зв'язку (*a nationwide public safety network*), звинувачує уряд країни щодо неефективності забезпечення людей каналами зв'язку під час урагану Катріна: *The men and women fighting crime and saving lives know what communications systems and technology are best for them. Not Washington* [7]. Як свідчить наведений приклад, столиця США набуває негативної конотації шляхом залучення синтаксичного прийому парцеляції – Вашингтон стає «чужим» простором для політика, який використовує тактику дискредитації політичного опонента – Барака Обаму.

Таким чином, уживання у текстах політичних програм слів, що містять експліцитну чи імпліцитну оцінку, крім власне оцінного значення, надає висловлюванню особливої експресивності, яка в цілому сприяє посиленню прагматичної ефективності тексту. Формування оцінних конотацій здійснюється у двох напрямках: лексичні одиниці з негативною оцінністю використовуються для критики опонентів,

лексичні одиниці з позитивною оцінністю – для створення власного позитивного іміджу.

Проаналізувавши політичні програми американських політиків висновуємо, що модель процесу політичної комунікації базується на опозиції свої::чужі, яка реалізує не лише функцію завоювання влади, а і факт здійснення тиску на політичного опонента через механізм комунікативних стратегій і тактик, найважливішими з яких є стратегія самопрезентації та стратегія дискредитації політичного опонента. Для реалізації даних стратегій крізь призму протиставлення свої::чужі політики використовують такі лексичні засоби, як інклюзивний займенник *we*, (часто із лексемами *better*, *new*), оцінні прикметники, символи політичної спільноти, символи-неологізми, топоніми-географічні реалії. Також нами було зафіксовано вживання політиками видо-часових форм дієслова *Past Simple* для того, щоб показати, що попередні дії політичних опонентів шкодять країні, *Past Simple::Future Simple* для актуалізації опозиції ретроспекція::проспекція. Перспективним вважаємо визначення синтаксичних засобів реалізації опозиції свої::чужі у політичній програмі як типі політичного дискурсу.

Список використаної літератури

1. Дудоладова О. В. Динаміка мовної репрезентації гендера в англійському публіцистичному дискурсі (друга половина ХХ ст. – початок ХХІ ст.): автореф. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови» / О. В. Дудоладова. – Харків, 2003. – 20 с. **2. Пушкин А. А.** Прагмалингвистические характеристики дискурса личности / А. А. Пушкин // Личностные аспекты языкового общения: межвуз. сб. науч. трудов. – Калинин: Изд-во Калининского гос. ун-та, 1989. – С. 45 – 53. **3. Антонова Ю. А.** Коммуникативная стратегия создания психологического напряжения в публицистических текстах о террористических актах / Ю. А. Антонова // Лингвокультурология. Дискурс. Лингвометодика: Сборник научных трудов молодых ученых. – Вып. 9. – Екатеринбург, 2007. – С. 9 – 18. **4. Михалева О. Л.** Политический дискурс как сфера реализации манипулятивного воздействия / О. Л. Михалева. – Иркутск: Изд-во Иркутского университета, 2005. – 320 с. **5. Пешкова Т. В.** Прагмалингвістичні аспекти літературно-критичної статті сучасної німецької публіцистики: дис. на здобуття вчен. ступ. канд. філол. н.: 10.02.04 «Германські мови» / Пешкова Тетяна Василівна. – К., 2003. – 176 с. **6. Політична** промова С. МакКіні. – 2008 р. – 18 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.independentpoliticalreport.com/2008/07/mckinneys-acceptance-speech/>. **7. Політична** промова Дж. МакКейна на з'їзді республіканців. – 2008 р. – 15 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://blogs.telegraph.co.uk/news/tobyharnden/5152089/Text_of_John_McCains_Republican_convention_speech_in_St_Paul/. **8. Дудченко О. С.** Мовленнєва реалізація гендеру в політичному дискурсі (на матеріалі текстів

політичних програм атлантичної лінгвокультурної традиції): автореф. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови» / О. С. Дудченко. – Херсон, 2012. – 20 с. **9. Benoit W. L. Campaign'96: A functional analysis of acclaiming, attacking, and defending / W. L. Benoit, J. R. Blaney, P.M. Pier. – New York : Praeger, 1998. – 342 p.** **10. Ткаченко О. В.** Політична програмна заява як тип тексту: крос-культурний аспект (на матеріалі американської та британської лінгвокультурних традицій): дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови» / О. В. Ткаченко. – Херсон, 2010. – 242 с. **11. Паршина О. Н.** Концепт «чужой» в реализации тактики дистанцирования (на материале политического дискурса) / О. Н. Паршина // Филологические науки. – 2004. – № 3. – С. 85 – 93. **12. Каліщук Д.М.** Лінгвокультурні особливості перекладу політичного дискурсу [Електронний ресурс] / Д. М. Каліщук. – Режим доступу : [http://visnyk.sumdu.edu.ua/arhiv/2006/11\(95\)1/29Kalishuk.pdf](http://visnyk.sumdu.edu.ua/arhiv/2006/11(95)1/29Kalishuk.pdf). **13. Інаугураційна** промова Б. Обама – 2011. [Електронний ресурс]. – 20 р. – Режим доступу : <http://abcnews.go.com/Politics/Inauguration/president-obama-inauguration-speech-transcript/story?id=6689022#.UJk3vG9mI7o>.

Дудченко О. С. Лексичні засоби реалізації опозиції свої::чужі у політичному дискурсі (на матеріалі текстів політичних програм атлантичної лінгвокультурної традиції)

У статті проаналізовано засоби реалізації опозиції свої::чужі в політичній програмі, як типі тексту політичного дискурсу через актуалізацію комунікативних стратегій і тактик, найважливішими з яких є стратегія самопрезентації та стратегія дискредитації політичного опонента. Встановлено, що політики використовують такі лексичні засоби, як інклюзивний займенник *we*, (часто із лексемами *better*, *new*), оцінні прикметники, символи політичної спільноти, символи-неологізми, топоніми-географічні реалії

Ключові слова: опозиція свої::чужі, прагматична стратегія, політичний дискурс, політична програма.

Дудченко Е. С. Лексические методы реализации оппозиции свои::чужие в политическом дискурсе (на материале политических программ атлантической лингвокультурной традиции)

Статья анализирует методы реализации оппозиции свои::чужие в политическом дискурсе, как типе текста политического дискурса путем актуализации коммуникативных стратегий и тактик, важнейшими из которых есть стратегия самопрезентации и стратегия дискредитации политического опонента. Установлено, что политики используют такие лексические средства, как инклюзивное местоимение *we*, (часто с лексемами *better*, *new*), оценочные прилагательные, символы

политических сообществ, символы-неологизмы, топонимы-географические реалии.

Ключевые слова: оппозиция свои:: чужие, прагматическая стратегия, политический дискурс, политическая программа.

Dudchenok H. S. Lexical Methods of Realization of the Opposition We::Others in a Political Discourse (case study of political programs of Atlantic linguistic and cultural tradition)

Article deals with the analysis of methods of realization of the opposition we::others in the political program, as a text type of a political discourse via actualization of communication strategies the most important or which are the strategy of self-presentation and the strategy of discrediting of political opponent. It is stated, that politicians use such lexical devices as inclusive pronoun *we*, (often together with lexemes *better*, *new*), evaluative adjectives, symbols of political communities, symbols-neologisms, place names and geographical realities.

Keywords: opposition we::others, pragmatic strategies, political discourse, political program.

Стаття надійшла до редакції 07.02.2013 р.

Прийнято до друку 28.02.2013 р.

Рецензент – к. філол. н., Моїсеєнко О. Ю.

УДК 811.11'42

О. В. Дунаєвська

**ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ЛІНГВОКУЛЬТУРНОГО
АНАЛІЗУ РИТУАЛУ ХРЕЩЕННЯ ДИТИНИ
(на матеріалі британського релігійного дискурсу)**

Британська культура, як і будь-яка інша, є складноструктурованим утворенням, дослідження якого балансує у форматі лінгвістики та культурології. Безсумнівним є значення менталітету у культурологічному дослідженні, а його пізнання нероздільно пов'язане з вивченням проблеми ритуалу, його особливостей та функцій [1, с. 15]. Такого статусу ритуал набуває завдяки тому, що у ньому сконцентровані найважливіші фрагменти колективної пам'яті й людського досвіду [2, с. 11], адже ритуал є будівельним елементом культури, за допомогою якого вдається змодельювати картину світу [1, с. 18].

Завдяки особливому значенню ритуал стає міждисциплінарним явищем, в результаті чого фігурує в дослідженнях таких галузей науки як: етологія (К. Лоренц), філософія (М. М. Маковський, Р. Н. Макколей,